

Kern 491 (1-10)

(6)

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
SISTENS
HISTORIAM MORBI
VARIIS IN LOCIS CIRCA HERBIPOLIM
EPIDEMICE GRASSANTIS

PER ANNOS
MDCCLXXXV, MDCCLXXXVI, MDCCLXXXVII.

QVAM VNA CVM SVBIVNCTIS
EX VNIVERSA MEDICINA THESIS
P R A E S I D E
IOANNE CASPARO GVTBERLET,
PHILOS. ET MED. DOCTORE, PATHOLOG. AC MED. FORENS.
PROFESS. P. O.

PVBLICAE DISQVIVISIONI SVBMITTIT
IOSEPHVS MICHAEL SINNER,
OXOVIVS, AA. LL. ET PHILOSOPH. DOCTOR MED. CAND. EMERIT.

WIRCEBVRGI IN AVDITORIO MEDICO
DIE VII. NOVEMBRIS MDCCLXXXVII.
ab hora octava matutina ad decimam.

Typis Francisci Ernesti Nitribitt, Vniuersitatis Typographi.

*Morbi oriuntur partim ex viuendi ratione, partim vero ex
spiritu, quem introducendo viuimus.*

HIPPOCRATES de natura hominis.

REVERENDISSIMIS.
EXCELLENTISSIMIS. ILLVSTRISSIMIS.
PLVRIMVM. REVERENDIS.
PERILLVSTRI BV S. ac. PERQVAM. GRATIOSIS.
DOMINIS. DOMINIS.
DD. LOTHARIO FRANC.
PHIL. CAROL. HENRICO
L. B. DE GREIFFENCLAV
IN VOLLRATHS,

Domino in Gereuth, Gundheim & Reckendorf, cet. cet.
Ecl. Cathedr. Wirceb. & Equestr. ad S. Albanum Mog. ad S. Burkar-
dum Herbip. PRAEPOSITO, Equestr. ad S. Ferutum in Bleidenstatt
& Comburgi Canonico Capitulari, Domino in Bodenheim, Eminentiff.
Electoris Mogunr. & Reuerendiff. ac Celsiff. Principis Episcopi
Bamberg. & Wirceb. Consiliario Intimo,

DD. PHILIPPO ANTONIO
CHRISTOPH. ERNESTO
L. B. DE GVTTENBERG,

Domino in Guttenberg, Breitenreuth, Streigenreuth, Hu-
mendorff, Vnterfeimach cet. cet. Ecclesiae Cathedr. Wirceb. DECANO
& Equestr. Comburg. Canonico Capitulari, Iubilaeo & Custodi, Reue-
rendiff. & Celsiff. Principis Episcopi Bamberg. & Wirceburg. Con-
siliario Intimo & Locumtenenti Perpetuo.

ET.
CETERIS. DOMINIS. DOMINIS.
ECCLESIAE. CATHEDRALIS. WIRCEB.
CANONICIS.
CAPITVLARIBVS.
SPECTATISSIMO. PATRV. SENATVI.
NOBILITATE. SCIENTIA. RELIGIONE.

HAS.

LABORVM. MEDICORVM. PRIMITIAS.
IN. PERPETVVM. GRATISSIMI. ANIMI. MONVMENTVM.
AD. QVALEMVNQVE. REVERENTIAE. SVAE.
ET. OBSEQVII. MEMORIAM.

DICAT. DEDICAT. CONSECRAT.
GRATIIS. BENEVOLENTIAE. FAVORIBVS.

DOMINORVM. DOMINORVM.
SVORVM.
PERQVAM. GRATIOSORVM.
DEMISSISSIME. COMMENDAT.

Seruorum infimus
Iosephus Michael Sinnes
Oxonijs.

AD LECTOREM.

Sisto tibi, beneuole Lector, morbi per annos 1785, 1786, 1787 in variis locis epidemice regnantis historiam. Morbum enim hunc per tres hosce annos mihi obseruare contigit, ubi primum in Frickenhausen, dein in Theilheim, tertia vice in Stetten aegrotorum saluti prospiciendi caussa accepi prouinciam. Noua & insolita non expectabis: saepius iam obseruata hic inuenies. Quare, inquis, ea refers, quae iam sunt trita? — En rationem. Dissertatio mihi erat in lucem edenda; ad quod negotium peragendum triplicem mihi viam patere cognoui: aut enim beneficio alicuius viri eruditi ea fuisset mihi comparanda, quam dein sub meo nomine promulgarem; quod candidae obstabat menti, nolo imponere, nec alienis plumis superbire: aut variorum optimorumque Auctorum opiniones mihi fuissent conqui-

A

ren-

*rendae, exque iis rite pensatae optima quaeque feligenda, & in
vnum volumen condensanda; sed noui animi mei ad hanc rem
imbecillitatem: summi id esse viri negotium credo, qui, quid-
quid vnusquisque in suis libris habeat optimi, summo virilique
iudicio possit diiudicare. Insolens adeo non sum, qui id adgre-
diar; sint alii eruditiores, sint felicioris ingenii. Vnum tertium
mibi restat, nempe obseruationem quamdam queo in lucem pro-
ferre, quam facere mibi Candidato medicinae contigit. Quae
etsi plane noui nihil contineat, dummodo ea, quae viderunt alii,
confirmentur. Primitiae sunt laborum medicorum, hinc man-
cae fors, sine legitimo nexu & ordine. Vir maiora adgrediar,
quae ferre nunc humeri recusant. Hoc itaque opus ea, rogo,
mente accipias, qua fuit conscriptum. Vale,*

DE.

DEFINITIO MORBI EPIDEMICI.

Differenti mihi de morbo epidemice regnante illud praeprimis esse agendum puto, ut, quid plerumque sub nomine constitutionis epidemicae intelligatur, breuibus verbis primum explanem; dein quaedam generalia regnante morbo epidemico obseruanda proferam; tum morbi obseruati symptomata describam, ex quibus genius & character morbi elucebit, de quo ubi verba quaedam fecero, in fine quasdam morbi historias adiciam.

Constitutionem epidemicam, uti auctorum plurimi iudicant, eam esse statuo, ubi plerique mortalium in quadam regione vitam degentes sanitatis patiuntur iacturam, morbusque ex communi quadam causa proueniens quoscunque adgreditur, non habita ratione aut aetatis, aut sexus, aut temperamenti; omnesque, quos inuadit, ut plurimum eadem premunt symptomata, atque eodem tenore apud cunctos scenam suam ludunt.

Equidem hic ego non adfirmo, regnante epidemica constitutione semper & omni tempore & in quocunque decumbentium ad sensum eadem

dem adesse morbi symptomata: constat enim ex plurimorum obseruationibus, eundem morbum epidemicum varia & diversissima quandoque sibi communia habere symptomata: quin nullum omnino symptoma est, quod regnans epidemia non excipiat, & quoduis se huic more paralytico adfociat. Quae diuersitas symptomatum & sedulitatem & summam Medicorum adtentionem vbi meretur, tamen videre est, & summos in arte viros hoc scopulo allidisse, & absque culpa, cum praecipue ad ingressum noui epidemici morbi eiusdem character satis nondum dignoscatur, periculosam tum temporis & incongruam fecisse medicinam: quod, vbi caput altius extollere morbus cepit, vtrique adtentiones cognoscunt. & rectam medendi methodum apud reliquos feliciter administrant. Veritas isthaec ex collectis obseruationibus tam certo patet, quam illud magni SYDENHAMI assertum, quod eadem morbi symptomata non idem significent, diuersisque annis, ac variis constitutionibus diuersissimam medendi rationem requirant. Hinc dissenteriam ab eodem mox antiphlogistica methodo, mox antisepticis, modo emeticis, modo anodynis sanatam legimus. Quin etsi negari non potest, multas febres epidemice regnantes sensibili cuidam atmosphaerae mutationi, & tempestatis variationi debere adscribi; nihilo tamen minus obseruatum relatumque legimus, quod eadem qualitates sensibiles, eademque atmosphaerae constitutio (quatenus concipi potest sensibus) subinde morbos diuersos produxerint. Obseruante enim eodem SYDENHAMO febres toto caelo diuersas esse grassatas intelligimus, licet quoad speciem duorum annorum tempora tempestatesque maxime inter se conuenirent. Praeter has ergo sensibiles aeris qualitates aliae causae constitutionem epidemicam producentes vtrique debent adesse. Sed, quaenam illae? num alteratio in terrae visceribus? num ea alteratio in eo loco contingit, vbi morbus epidemicus initium ducit? num incepta epidemia suo genio sese latius
dein

dein potest propagare? Num] vero certis periodis morbi epidemici recurrunt? Obseruationes plurium saeculorum, sana ratione iisdemque in locis institutae, phaenomena meteorologica, thermometrum, barometrum fors id confirmabunt.

Quibus omnibus cum destitutus adhucdum medicus uiuat, habet sane, cur angatur. Equidem non ignoro, adesse medicinam facientibus quaedam subsidia, queis armati procedere contra morbum inuadentem poterunt. Ast, quam saepe haec ipsa non sufficiunt? Quoties cum SYDENHAMO nobis dolendum est, quod primis aegrotis morbo epidemico correptis sit fato cedendum, quia genius epidemiae nondum satis patet?

Ea vero subsidia, quibus regnante morbo epidemico poterimus uti, haec fere sequentia esse puto. Et primum quidem erit, ubi aegrotum suo fato relictum & siue sic extinctum siue naturae viribus seruatum contemplamur. Hinc sedulo inquirendum medico, qua ratione morbus fuerit iudicatus: an vomitu, an oborta spontanea diarrhoea, an sudore, an haemorrhagia, an aliam natura adhibuerit viam, & quamnam? Summum lumen adferent haec quaestiones, quid sit & in aliis aegrotis agendum. Ast studium hominis, quo ex instinctu naturali machinam suam conseruare, vitamque prolongare instigatur, raro hanc nobis viam relinquit. Vbi primum enim quis morbo tenetur, statim ambabus manibus, ut mortem auertat, remedia conquirat, queis intus sumtis adhibitisque ancipitem reddit medicum, utrum ex mala medicamento- rum administratione, utrum vi morbi fuerit extinctus: Immutant enim medicamenta adsumta morbum, & turbant quandoque naturam, ne solennem huic illive morbo viam eligat; sed in occurrendo illi malo, quod medicamentum incongruum intulit corpori, tota studeat, elaborerque. Habet tamen vel haec ipsa periclitatio variorum medicaminum regnante epidemia suam utilitatem: in notitiam enim morbi ex iuuan-

bus nocentibusque pervenimus, & haec est altera via, secundumque subsidium. Quare interrogandum ex aliis, qui aut medicamenta tentarunt, aut periclitantibus adfuerunt, quid nocuerit, quid profuerit: vtrum post datum emeticum, an post calefacientia, euacuantia, antiphlogistica, aut post quamnam methodum res aegroti in melius processerint? Priusquam latius prorepat morbus epidemicus, hercle multi iam fecere medicinam, ex quibus illa sunt desumenda. Praeterea, cum febris epidemice regnans aliquid de genio suo omnibus fere morbis tum febrilibus, tum non febrilibus, tum chronicis impertiatur, attendendum & caute oculis indagandum, quis horum morborum communi alias, & iam notae medendi methodo pareat: plerumque enim illa ipsa methodus est, quam regnans epidemia desiderat. Quemadmodum saepe morbus regnans epidemicusque varios lusus habet, & totidem diuersos fere morbos refert, qui tamen eiusdem sunt indolis omnes, eandemque medelam desiderant: ita etiam certo, cum in analogum sibi morbum incidit, isque obediat notis medicamentis, hanc veram legitimamque medendi viam esse, licet concludere. Regnet enim morbus epidemicus, sitque eius character de inflammatorio genere; tunc pleuritides, peripneumoniae methodo antiphlogisticae cedent, quae his binis morbis caeteroquin est consueta: ponamus vero morbum epidemicus regnantem esse generis biliosi; tunc pleuritides & peripneumoniae illis medicamentis non obedient, euacuantia & antibiliosa vbi adhibentur, in integritatem pristinam peruenient eiusmodi aegroti. Ast quid agat medicus, qui primus ad aegrotos vocatur, vbi morbum antea nondum visum inuenit? huic superest tertia via, quam ex analogia desumimus. Sagaci mente cuncta rimetur symptomata, & quam similitudinem praesens morbus cum alio aut viso iam, aut quem ex lectionibus obseruatorum nouit, habeat; ad eandem indolem eandemque curationem conclu-

cludit. Denique si morbus ad omnia fuerit rebellis, id agendum esse puto, ut spectatores adsumus naturae, id agendum, ut nihil agamus. Abstinentium ab decisivis remediis, non tentandae sunt magnae euacuationes, solummodo generalioribus febris indicationibus insistendum. Medicus aegroti mentis corporisque quietem suadeat, praescribat potus leuiter refrigerantes, soluentes, diætamque febribus consuetam praecipiat; debilem naturam erigat, exorbitantem vero refrenet, seduloque obseruet, quid natura moliat. Hanc enim ita struxit naturae auctor, eamque hisce insigniuit dotibus, ut sponte sua morbum auertere, subigere & expellere conetur. Optimus omnium practitorum consensu medicus is est, qui naturam sequitur, ideoque medicus naturae minister adpellatur. Nimum agit medicus, qui multum agit, & homines iugulat, qui naturae voci & actionibus non auscultatur. Sed in his tum in pluribus aliis rebus fieri affolet, ut arte quaeramus, quod prouida natura multo melius nobis efficaciusque offert. Si nobis modo tanta diligentia tantaque esset sagacitas, ut cognoscere illud, illoque bene uti possemus. Naturam, inquit Huxhamus, nobis optimam medendi viam demonstrare pro certo habeo, licet minus utique sit pomposa, quam boli alexipharmaci, potiones febrifugae, & cardiaca iulapia. Nos in morbis depellendis, ait Sydenhamus, haud satis lente festinamus, tardius vero nobis esset procedendum, & plus naturae saepe committendum, quam mos hodie obtinuit. Errat enim, sed neque errore erudito, qui naturam artis adminiculo ubique indigere existimat. Quare morbum medicanti naturae subinde relinquamus cum quadam solertia & sedulitate: medicus nempe naturae minister salutarium eius conatum impedimenta remoueat, tollendo saburras emesi, si materies sursum turgeat, aut emeto catarsi, purgatione, si deorsum: Stases inflammatorias viscerum nobiliorum auferendo (miasma enim ut stimulus agens

agens quandoque inflammationes producit) sed cautissime agendum cum venaesectione, potus emollientes tepidi, antiphlogistici saepe sufficiunt, vitando calorem lecti somnumque. Motus naturae exorbitantis nimis deprimantur potu aquoso acidiusculo, & in magna humorum rarefactione atque in spuria plethora cum intenso atque vrente calore acidis etiam mineralibus; gelatinis ribesiorum, succo citri, situ erecto, abstinentia a somno diurno: sique maximi & nimii sunt naturae motus, quandoque venaesectione instituenda, sed modo exploratoria, in tantum nempe, quantum sufficit ad motum refrenatum coercendum. Verum difficilis & delicata res est, quando possim dicere, modo naturae vires exorbitare: praestat subin & maxime in putrida febre vis vitae incitator: quandoque in primo febris statu motus maximi, & vere exorbitantes, nec tamen venaesectionem admittit morbus; altero enim stadio, variolas in exemplum adduco, motus hi vltro remittunt, & vis vitae languida adparet. Ingens hic requiritur iudicium practicum. Pensanda sunt aetas decumbentis, temperamentum, vitae consuetudo. Insuper prope inquirendum, an non absente medico nimis calefacientia sint adhibita, quod saepissime clam agunt rudiores, medicoque omnia ex ratione agenti tamen non respondet effectus. Semel hoc mihi contigit, vt, qui indies deprimere vires sum conatus, indies eas crescentes cernerem. Obstupui haesique anceps; minis tandem verbisque durioribus mortem praesentem, ni veritatem fateantur adstantes, ex quodam medicamine, quod simulavi habere ad manus, aegrotae obuenturam praedixi: nimio calidorum, vini nempe, vsu adeo exorbitantem esse febrem sum hariolatus: ast negavit maritus, negarunt praesentes. Tandem dixi, modo ego medicinam faciam, qua recreabitur aegrotata; vinum vero quodsi adsumsit, morietur. Hic adcurrit maritus, enixe rogans, ne propinem medicamentum, fictum nempe: fateturque,

se

se vxori indies bis, de mane nempe & vesperi, ad refocillandas vires dedisse pulvem vinosam, & ad virus abigendum theriacum egerant, insuper aegrotam per diem bibere vinum, sed bonae notae, nempe meracissimum illius anni 1783. Obedienti tandem mihi que moras gerenti obligit ass. multo serius quam reliquis sanitas. Tertium, quod agat medicus, est, vt vires vitae languidiores erigar. quas saepe felici euentu in morbis putridis moderatus vini potus efficit. Sed probe perspicendum, an non sit debilitas spuria; ipsae euacuationes quandoque vires addunt aegrotis, saepe vomitorium datum summopere vires erigit. Hypochondria tumida, intestinorum murmura, abdomen tensum, aluus adstricta, caput graue, somnolentia nimia, vertigo, praecordiorum obpressio cum ruetu frequenti summam semper debilitatem annexam habent; propinetur purgans, fiant crebriores deiectiones, & hercle! alacrior, roboreque valentior euadet aegrotus. Quarto deniae & aberrantes naturae vires sunt auocandae; praecipue vbi viscus nobiliter adgrediuntur: quod fit metu vario, emolliente, discutiente, repellente, modo calido, modo frigido, sinapismis, vesicatoriis, purgationibus & aliis modis diuersis, pro ratione scilicet & partis adfectae, & materiae partem occupantis. Quinto denique collatoria, excipiendae materiae morbosae obportuna, sunt aperienda, aluus potissimum enemate sollicitanda, urinae potibus aescensibus sunt mouendae, excretio cutanea non quidem diaphoreticis vrgenda, sed cutis sicca, rugosa, inperspirabilis ablutione mediante spongia, aquis tepidis madida, est emollienda. Maxime haec sunt intelligenda in iis morbis, quorum genium adhucdum ignoramus. Et quoties id nobis in morbis epidemicis contingit? Nonne, quae vel in aliis morbis patent, nobis hac ratione, solo naturae nutu patent?

Haec sunt mea quidem opinione illa subsidia, quae propullulante

B

epi-

epidemia medicum instruunt: erant saltem ea, quae magno mihi vsui fuerunt; hisce eruditus atque instructus per tres retro annos iis, quorum vitae prospiciendi facultas mihi erat data, felicem feci medicinam.

GENVS MORBI.

Cuius vbi epidemiae genium describere me accingo, a me aut hypothesein, aut theoriam morbi, aut explicandi desiderium nemo expectabit. Ieiunam ego obseruationem in lucem proferam, sola, quae morbum comitabantur, symptomata describendo. De nomine enim morbi sane non sum anxius; vtrum gastricam, biliosam, aut bilioso pudridam, aut malignam hanc febris epidemicae speciem quis denominet, non curo. Vidi ipsemet casum, vbi quis phrenitide affectum esse aegrotum ratus obposita huic nomini, sed non morbo praesenti medicamina tentans aegrum iuuenem, infelicem misit ad plures. Vtique erat phrenitis, sed illa Species, quam HUXHAMVS febrem putridam phreniticam appellat, quae phrenitidis species tumidum plerumque ventrem adstrictumque habet comitem, atque ex retenta in visceribus biliosa colluuie oritur, quaeque commodissime lenibus purgantibus fugatur, non vero venaesectione, quae in hoc aegrotto pessime fuit instituta, retenta materies intrauerat sanguinem, eamque dissoluerat; facta venaesectione sanguis dissolutus qua data porra ex naribus profluxit omnino ad mortem vsque non sistendus. Equidem non eo inficias, legitimam sinceramque morbi denominationem magno esse adiumento therapeuten exercenti; sed construatur morbi definitio ad lectum aegrotorum, hauriaturque ex praesenti morbo. Quoties sub quodam nomine alius morbus later? & quoties de nominibus morbi inter se dissident practici? Non oportet verbo denominationique, vtpote fallaci, sed ipsi adhaerere rei. Quodsi morbi a me obseruati periculosum ingressum, si eiusdem insidias, si in-

gen-

gentem decumbentium copiam, si symptomata singula perpendam, febrem malignam putridam eam esse adpellandam crederem, nisi huic meae opinioni tum ob malignitatis tum ob febris putridae denominationem summos practicos haberem aduersarios, nec inter se de hisce verbis conuenientes. Circa febrium enim malignitatem adeo dissentiunt, vt varii varie hanc desuientes, quid mihi tenendum sit, plane ignorem. Alii enim morbum illum esse malignum statuerunt, qui specie quidem esset mitis, ast facultate grauis. Alii in insolitis symptomatibus, neruosis nempe eius naturam quaesuerunt, vbi nimirum conuulsiones, subsultus, deliria & his similia obseruarunt. Fuerunt etiam, qui illum esse morbum malignum credebant, vbi morbus quidem nihil habebat extraordinarii, nulla symptomata ad speciem grauia aderant, quique vt quisquis alius morbus decurrebat, ast ad quacuis remedia, quibus aliquin similes ad aspectum morbi sanabantur, erat rebellis. Quidam malignitatem repetebant a subita virium prostratione, sine cognita alia causa, si morbus clam quasi irrideat aegro, eumque repente prostrerat, & vires tam animales quam vitales proiciat absque causa nota, quales sunt v. g. nimiae euacuationes, aut plethora repente orta &c. De putredine hoc licet adiicere, putridam febrem ideo sic adpellari, vel quia inter statum aegroti & cadaueris incipientis saltem est remotior analogia; vel quia cadauera ex febre putrida extinctorum citius putrescunt, quam aliorum mortuorum: vel denique, quia in decumbentibus hac febre putridissimas foetidissimasque euacuationes tam per alium, vrinam, quam sudorem non adstantes solum, sed etiam interdum ipsi aegroti persentiscunt: vel vltimo quia reuera extremitates, vti Huxhamus obseruauit, superflite adhucdum vita gangraenescent, quod saepe in quibusdam corporis locis a cubando contingere obseruamus. Equidem scio, hos esse effectus febris putridae, nec me fugit, ex hac ratione eosdem

a nonnullis pro febris putridae essentia non adsumi: sed num ab effectu ad causam licet concludere, an non? Ego quidem summis & perfectis in arte medica magistris non audeo obloqui, sed neque in eorum verba iurare me oportet. Interim hic ego statuere quidquam non adlaboro, quum nec hypotheses, nec explicandi desiderium in me cadunt, atque licet id explicandi rara mihi fortuna esset data, litem modo nominis componerem, non vero methodum medendi, circa quam plurimi conueniunt, emendarem. Sunt equidem falsae circa hanc materiam hypotheses, quae summum inferunt rei medicae damnum, saltem intulerunt; sed felici fato obsolescere incipiunt. Vnam tamen distinctionem febres inter putridas, quam magni esse momenti vix quisquam poterit negare, hoc loco licebit mihi adferre. Aliam placet febrem putridam denominare primariam, aliam secundariam: siue aliam febris putridae classem voco febrem putridam per se, aliam per accidens. Non raro enim citra rationem manifestam & sistemate gastrico non offenso febris putrida oritur ab incognita quadam & vix explicanda oeconomiae animalis diserafia, tumque hic morbus recte simplex & genuina febris putrida mihi appellatur. Quando autem alius morbus mala medendi methodo pertractatus abit in putridam, hanc ego per accidens, siue putridam febrem secundariam nuncupo. Rem in exemplo proponam. Decumbat quis febre inflammatoria legitima, tractetur is methodo antiphlogistica vltra, quam vt aegroti morbique conditio id desideret, sane hic morbus poterit in speciem febris putridae abire, quia hac methodo, prout SYDENHAMVS loqui amat, tonus sanguinis dissoluitur, & eneruatur, crassis humorum viriatur atque deprauatur. Ex qua distinctione clarum redditur, cur alii aliam in curanda febre putrida methodum adhibuerint, propter quod ingens saepe lis fuit exorta. Vtraque methodus erat congrua, vtraque alia, sed & alius in quouis erat morbus,

bus, licet vterque putridus. Porius itaque historia morbi rimanda, eiusdem symptomata singulatim discutienda, ex causa ad effectum, siue ex effectu ad causam concludendum; habita insuper ratione subsidiorum a me antea descriptorum, morbus ipse pertractandus, nec infelix exitus nos frustrabit. Noui a plurimis, huic epidemiae nomen febris putridae datum, alii eam febrem fuisse gastricam statuerunt. Ego vel neutiquam vel vtrumque rarus quouis contentus nomine singula morbi symptomata & decursum intuitus, ad nocentia atque iuuantia adtentus huic medicamenta obposui. En eius faciem.

HISTORIA MORBI.

Incipiebat hic morbus, vti plerumque fieri in febrilibus morbis solet, cum leui quadam horripilatione saepius per diem redeunte, posteaquam debilitatem per sex octoque dies praegressam accusarant aegroti; Horripilationem illam semper excipiebat calor maior, minor; quae vicissitudo horroris atque caloris per aliquot dies durauerat. Omnes de magna virium prostratione & debilitate absque causa manifesta, quae has destruere vires poruisset, conquerebantur. Aderat animus depressus, mens erat ad omnia quin ad morbum & mortem ipsam indifferens. Pulsus erat varius, adeo inconstans in plurimis, vt modo esset fortis & plentis, modo contractus & debilis: Plurimi magnam pectoris obpressionem accusabant, quam etiam ex respiratione impedita, suspiciosa cognoscebam; nonnullis, praecipue qui tenuiorem corporis compagem prae se ferebant, & iuuenibus cum catarrho aderat tussis, saepe pituitam magna copia exspuebant, adeo, vt vix non apud quosdam me hic morbus sub larua febris catarrhalis primum deciperet. Adpetitus erat prostratus, & nausea praecipue in carnes ferebantur. Alii praecipue Frickenhusii 1785 de doloribus rheumaticis artuum inferiorum

querebantur, quos dolores, vbi in iis locis cessarunt, migrantes ad abdomen ingentia tormina excipiebant; his quodsi diarrhoea oricatur, summopere leuabantur; quibus vero aluus stipata manebat, altera die ingenti capitis dolore vexatis delirium accedebat, non emendandum, nisi aluus diarrhoeice flueret. Non vero semper diarrhoea erat critica, quae si erat liuida, & foerida valde, miseros aegrotos colliquabat, praecipue vbi neglectis euacuationibus saburra in ventriculo haerens diutius morando acrior assidue fiebat, tandemque per intestina descens ista summopere torquebat. Lingua erat fordida, albo obducta muco, quae flauior dein nigrescens & aridior fiebat. Interdum hanc aphthae obfidebant, quas semel fuisse criticas aegroti leuamen resque exin melior demonstrabat. Sitis in incremento febris plerumque erat ingens, nonnunquam vix poterat restingui; sed offerentibus quascunque potulentorum species repulsa dabatur; adeo non vllum placebat potus genus, vt omnia esse insipida adfirmarent. Paulo post vna alterave die elapsa nullas de siti querelas mouebant, licet os atque lingua insigniter foetida & siccissima essent. Memor illius HIPPOCRATIS: In morbis acutis non sitire pessimum in hac epidemia breui futuram phrenitidem aut certe coma somnolentum euenire colligebam. Vndecimo plerumque die sudores olentes nidorosi sequebantur, vt saepe conclauē intrans mecum parochus sponte diceret: Hic recreatus erit aegrotus, sudorem suboleo. Naturam sudoris viam praeprimis eligere in febribus putridis malignisque, his confirmat verbis HVXHAMVS: Quanquam natura saepius materiam morbi in febribus putridis malignisque vomitu & aluo eliminare nititur, eius tamen magis constans & maximum per cutis poros obseruatur conamen; dein sancte asserit, se nunquam harum febrium aliquam vidisse, quae perfecte iudicata aut sublata sit, donec maior aut minor eruperit sudor, Sed hic sudor non oportet esse profusior,

NON

non frigidus, non viscidus, non inaequalis. Qui si in initio profusi contingunt, plerumque perniciosi, ac si rigor superueniat, summum periculum designant. Sudor post euacuationes gastricas, inquit STOLL, maximam materiae morbificae partem educit; & certe sudor in hac febre adeo est necessarius, vt, si aegrum videas quomodocunque se habentem in febre putrida, attamen si sit cutis sicca, in praesentaneo periculo est, nihilque boni praedicendum, donec sudor apparuerit. Vrina erat spumosa, pinguis, flaua. Aluus malo omine saepe pertinaciter obstructa. Febris ipsa continuae remittentis seruarat tenorem. Sanguis, vbi emittebatur, lacte ruber erat, superficies crusta flaua obducta, quod ex relatione aliorum habeo. Oculi erant tristes, fordidi, nonnunquam tunica eorum albuginea leuiter erant inflammata: audaci voce respondebant: omni nisu e lecto surgere conabantur, interdixit debilitas. Sub decursu morbi vbi per aliquot dies iam lecto erant adfixi, sopore correpti continuo dormiebant, nonnisi cum labore excitabantur, vt medicamenta propinarentur. Iam surditas, desipientia, suspirium frequens, manuum tendinumque tremor, & subsultus accedebant; attamen de valetudine rogati vix querebantur quidquam, adeo inualuerat torpor: Obliuio mira, ita, vt, quid momento antea egissent, plane ignorarent. Morbus vbi naturae vires deuicerat, hanc habebat scenam. Aluus & vrina infisci effluebant, foetidissime olentes, soporosis magis palpebrae semis erant apertae, crusta obductae, vox, quae semper tardior eua-
debat, plane nunc intercipiebatur, in nonnullis corpus obsidebatur petechiis vberimis, adueniebat subsultus tendinum, respiratio anhelosior, pulsus debilis intermittens, lingua nigra, spasmi, liuor manuum, ac saepe ipsorum etiam cubitorum atrae mortis certissima adstabant praenuntia, quae ab undecima die ad decimam septimam plerumque contingebat.

CAVS.

CAVSSA.

Febriis omnis duplicem agnoscit caussam, alteram praedisponentem alteram excitantem siue occasionalem. Hae ipsae caussae numero vix non sunt infinitae. Reducuntur tamen ad singulares, particulares & vniuersales. Singulares a magno BOERHAVIO ad has fere classes reducuntur; dependentque ab ingestis, retentis, gestis & externe adplicatis. Caussae vero vniuersales aut certae annorum constitutioni, aut annuae mutationi, aut certo cuidam loco, aut intercurrenti cuidam miasmata debentur. Ex particularibus caussis morbi sporadici, ex vniuersalibus epidemici originem trahunt. In morbo hoc epidemico utique ergo caussa vniuersalis debuit adesse; sed quaenam illa fuit? HIPPOCRATES in libro de natura hominum inquit: Quum multi homines vno morbo corripuntur eodem tempore, in id, quod maxime commune est, quoque omnes vtimur, potissimum reiicienda caussa est. Id autem est, quod inspirando trahimus. Quod autem viuendi ratio cuiusque nostrum in caussa non sit, iam liquido constat, quum morbus omnes continenter attingat, & iuuenes & senes, & mulieres & viros, perindeque & temulentos & abstemios, tam eos qui maza, quam qui pane vescuntur, & eos, qui multis, quam qui paucis exercitationibus vtuntur. Non igitur vitus rationi adsignanda est caussa, quum cuiusuis generis vitu vtentes eodem morbo corripuntur. Num ergo miasma morbos epidemicos producit? Sed quale est illud miasma? Idem dubium. Hoc tamen verosimillimum est haerere miasma illud in aere. Validissimi venti saepe illud dissipant. Huic epidemiae nec penuria, nec frumenti caritas praecessit; sed ingens aquarum inundatio. Num hanc caussam admittamus? Liceat mihi cum maximis, exercitatisimisque Medicis meam fateri ignorantiam, hypothefes non amo, cumque SYDENHAMO statuo, incassum desudare illos, quotquot diuersarum februm

brium rationes a causa morbifica in humano corpore aggesta deducunt. Nam liquido patet, quemlibet, pancreaticae etiam valentem, si certa quaedam huius nostrae regionis loca adeat, febre ibidem grassante intra dies aliquot laboraturum.

MEDENDI METHODVS.

Recensitis hactenus morbi epidemici symptomatibus, atque ex his inuestigato febris genere ad methodum medendi pertractandam deducor. Eam vero ex duplici fonte hausi; nimirum ex regulis diaeteticis, tum ex pharmaceuticis: hac ratione medelam tam a SYDENHAMO, BOERHAVIO, quam ab HUXHAMO aliisque practiccis stabilitam sum sequutus. Multa remedia non habui ad manus, nec varia. Legitimus aeris vifus, calor lecti focique temperatus, aegroti decubitus, conueniens potus & victus, moderamen febris ea erant subsidia, quae aegrotis praescripsi, quae his optime erat consultum. Felix euentus, quo vnus alteriusue aegroti in initio morbus fuit iudicatus, cum mihi fiduciam decumbentium conciliaret, factum est, vt meis praescriptis, quae in perquam exigua pharmacum copia consistebant, se faciles praebent. Agrestes namque medicamenta respuunt, & nisi iis quamprimum restitueretur sanitas, medicum derisui habent, eapropter mihi maxime erat agendum, vt magis magisque studerem diaetae, sicque poteram naturae conamina in hoc morbo accuratius obseruare. Ex quo intellexi, quantillis medico obseruatori, naturaeque ministro opus esset medicamentis. Saepissime aegrotos meos in haec erumpentes verba audiui: Omnia agemus, dummodo non propinetur medicamentorum cumulus. Neque in morbis febrilibus admodum multa remedia requiruntur. Pauca sunt, inquit BACGLIUIVS, curandis morbis necessaria remedia, si morbus curam recipit; si febres in longum protrahuntur tempus, nulla est

C

ratio

ratio medendi melior, quam pharmacis abstinere, adhibito tantum conuenienti victu. Alio loco idem in remediorum vsum praecipue pharmaceuticorum ita inuehit: Praescribunt plurimi purgationes, deinde phlebotomias, vel econtra; enemata iniiciunt, syropos adhibent, & tamdiu haec omnia, veluti in orbem repetunt, donec obseruauerint, vel non declinare, vel in peius ruere morbum, & tunc ad remedia, vt aiunt, magna proueniunt, vesicantia nempe copiosa, scarrificationes, sinapismos; purgantia fortiora & huiusmodi quam plurima, per quae, si propositum nequidem assequi possunt, ad expectationem crisis se tandem conuertunt, nec interea erubescunt, ab ea natura erisin expectare, quam tanta remediorum laniena & methodo tam contraria vehementer perturbant. Si alicubi, inquit in eodem capite, certe in medicina multa scire oportet, & pauca agere. Dolendum est praecudicium nonnullorum aegrotorum, qui existimant, morbos facilius non sanari, quam per grandia & copiosa remedia, dum vel facilia vel minoris impensae praescripta vident, vel dubia mente sumunt, vel despiciunt. Vidi haec omnia & audiui dolentes amicos mortuique funus desolentes in hoc vno solatium suum posuisse, quod sibi essent conscii, quia omnem lapidem mouissent, omniaque egissent, qui, si minus officiosi fuissent, miserrimum hocce solatium quaerere non debuissent.

Qui semel rusticorum conclaue visitauit tempore hyemali, fatis sibi valebit proponere, qualis aer, quanta eius impuritas obseruetur, vbi infelicium quis lecto adfigitur. Ducatur nunc calculus, vbi epidemia regnante quandoque pater & mater sex aut septem prolium vna cum natis in angustis adeo laribus impurisque speluncis decumbunt. Nausea me adhuc subit, vbi huius spectaculi memor me vix non bis suffocatum esse fato in acceptis refero. Accedit, quod ingens adhuc inter agrestes praecudicium vigeat, calido regimine esse tractandos aegrotos, Felici mihi

mihi fortuna contigit. vt me semper reuerendi parochi sua auctoritate
 apud rusticos plurimum valentes sustentarent, ipsique saepius mecum
 visentes aegrotos & fenestras aperuerint, & apertas esse seruandas cir-
 cumstantes sua grauitate admonuerint. Haud erat imposterum difficile,
 id ab reliquis impetrare, vbi omnes sese maxime releuari aeris noui
 immissione vnanimi voce testarentur. Per diem itaque semper vnā
 fenestrae alam apertam esse volui; mane & vesperi vapore aceti ferro
 candenti aut lateri cocto ignito superinfusi aerem emendauī. Quo sae-
 pius per diem redire ad se delirantes aegrotos cernebam. Circa calo-
 rem lecti id obseruaui, nisi saepius per diem eximerentur aegroti, &
 grauius delirium insequutum fuit, & quasi comatosi summo sopore
 correpti iacuerunt: ab eodem regimine paululum modo calidiore cre-
 briores petechias efflorescentes, atque in gracilioribus iunioribusque
 miliaria in superficiem corporis se dispergentia deduxi; de quibus SY-
 DENHAMVS, licet, inquit, milliares sua sponte nonnunquam ingruant,
 saepe tamen lecti calore & cardiacis exprimuntur, extorquenturque.
 Audacissimo praecepto ipsis petechiis decumbentes iussi exesse lecto, li-
 cet retrocedere venenum garrula gens garriret. Obposui me illis, ne-
 que esse periculum sequenturum petechiis retrocedentibus me affirman-
 tem cum non destitueret effectus, sunt laetati. Non tantum petechiae
 & miliaria calido hoc regimine extorquentur, sed & sudores nimii adeo
 periculosi in initio morbi. Sed de his cum pulcherrime tractauit TRIS-
 SORVS, ad illum virum praeclarissimum prouoco, & nonnisi pauca ex
 eo verba depromo: in suo libro, cui titulus: Für das Landvolk, haec
 fere habet: Wenn man die armen Kranken aufdecket, ihnen frische Luft
 giebt, da siehet man gar bald, wie das Fieber, die Beklemmniß, Bang-
 igkeit und schwere Träume sich vermindern. Nichts unterhaltet das Fie-
 ber mehr, nichts vermehret offenbarer die Verwirrung der Sinne, als
 dieses,

dieses, wenn der Kranke niemals aus seinem Bette kömmt; wenn er das leinene Zeug nicht abändert; und ich habe durch dieses zweifache Mittel öfters ohne andre Hilfe den Verwirrungen der Sinne ein Ende gemacht, welche zwölf Tage ununterbrochen fortgedauert haben. LETSON adeo necessarium aeris refrigerium in his morbis putat, vt solo aere absque dato cortice peruuiano, quam cortice absque aere possint sanari. Consideremus adhuc, quod decumbentes inscii saepe aluum & vrinam deponant, & quantopere hisce excrementis calore lecti foetidissimis corrumpitur aer, quem introducit aegrotus? Nonne hoc vno impedimento saepissime obeundum misero? Aeris ergo puritatem & foci calorisque medioeritatem maxime omnibus commendavi. His solis adminiculis plurima remedia, quae ceteroquin fuissent adhibenda, fuere non necessaria. Quorum quam pauca adhibuerim, ex remediorum pharmaceuticorum descriptione nunc edenda patebit.

Ipso morbi initio, quis poteram adesse, vbi de nausea & vomituritione querebantur, emeticum propinaui, quo ventriculi colluuius eiiceretur, & praecautum foret diarrhoeae saepe septimo octauoque die lethali. Vbi vero haec vomituritio non aderat, purgans ex rhabarbaro cum salibus mediis maritato propinaui, quod valuit plurimum; hoc modo enim putris expurgata fuit colluuius, aluusque indies seruabatur aperta, quo maxime sunt leuati aegrotantes. Potus plurimos, varios etiam aegris contradicentibus praescripti; potus vero materiem eam assumpsi, quae virtute temperanti, humectanti, demulcenti subacescensque pollebat, qualem constituunt decoctum hordei cum oxymelle simplici, serum lactis, iulapia ex syrupsis acidis cerasorum, rubi idaei, citri &c. Quibus potulentis non modo nausea, sed ipse etiam conatus ad vomendum saepissime exstinguebatur.

Qui vero diutius iam morbo erant vexati, & hoc ipso, aut mala
me-

medendi methodo in summam perniciem deducti his utique generosiora remedia erant obponenda, uti cortex peruuanus, serpentaria virginiana, fyrupi ex acidis mineralibus, camphora, & vesicantium apparatus. Venae sectionem in hoc morbo semel adhibui, & hanc quidem inuitus. Eam enim adeo non perferre hunc morbum cognoui ex aliorum periclitatione, ut nunquam auderem hanc instituere. Robustissimi validissimique hoc remedio tantopere debilitabantur, ut vir reuerendus procerae staturae annorum triginta trium natus sanissimus antea, herculeique roboris venae sectione reperita in pessimum deductus me aduenientem statim haece allocutus fuerit verbis: En iacet hic athleta, viribus exhaustus, ter inciderunt mihi venam. Vires cruenta methodo ablatas ubi & vesicantibus admotis & propinato cortice peruuiano reuocare sunt conati, incidit in diarrhoeam lethalem, obiitque die vndecima. Fateor equidem, saepe adfuisse pulsus duritiem frequentiamque, ex quibus signis praecipue in robustioribus alio tempore venae sectionem esse necessariam scio; at in hoc morbo non nisi semel eam, uti antea dixi, tentavi. Vir 43 annorum habitans in Sterten antea semper sanus, temperamenti sanguinei, robusti, potator strenuus hoc morbo corripiebatur. Aduocatus ego diaetam consuetam potusque conuenientes cum nitro dedi. Quibus repudiatis altera die maior capitis dolor maiorque accessit debilitas, ut lecto adfugeretur, oculi erant tristes, sapor in ore nauseosus, amarescens, lingua ex albo flavescens, pulsus debilis celer, anxietas magna, Rheum cum sale medio propinaui: at ecce respondet garrula mulier: Marito meo debet secari vena. Quod cum pertinacius negarem, insistendumque esse viae praescriptae dicerem, velle se id agere, reponit sciola muliercula. De vesperi aduenit chirurgus, & num oporteret venam rondere aegroti, quod id a se denuo petierit vxor. Negavi, cumque eo adiui aegroti aedes, venaeque sectionem esse omnittendam

dam deuuo suafor fui. Mihi inde muliercula, bene, inquit, alium accedam Chirurgum. En ad preces mihi erat confugiendum; tantum valebat vxoris impudentia, saltem omitteret venaesectionem ad alteram vsque diem, medicaminaque de mane praescripta daret marito: Obsequuta est, cessitque precibus quoad venaesectionem, ast medicamenta non propinauit. Altera die ita mecum: Quodsi ego venaesectionem institui non permitto, alium vocabit clam chirurgum, qui vberiolem mittendo sanguinis copiam aegri mortem accelerabit; vbi vero me praesente instituitur, modicum sanguinis extrahitur, vt acquiescat malefana, mihiq; imposterum obtemperet. Instituitur itaque venaesectione ad uncias quinque. Vix me relinquentem hasce aedes aduolat vxor morti esse proximum maritum clamans. Repetii domum eumque graui lipothimia correptum inueni. Cardiaca hinc ad manus primum sumsi, postea solennem feci medicinam, qua conualuit. Hunc ego casum ideo descripsi, vt, quantum nocuerit venaesectione in hoc morbo, indicarem. Adeo exacerbatus fuit hic morbus venaesectione, vt ex ea largius instituta bis mortem praedicerem, quae etiam fuit insequuta. Pulsus ergo frequens & durus in hac epidemia venaesectionem non indicabat. Idem saepe in variolis contingit, vbi etiam interdum vena in aegroti perneciam pertunditur. Miasma enim variolosum primis diebus vt stimulus agens hunc pulsum frequentem durumque producit, qui altero stadio in debiliorem mollioremque vltro mutatur. Hinc, inquit HvxHAMVS, febris naturam follicite attendere nos oportet, cum a contagio fit oborta, quod non minus sanguinem quam spiritus animales afficere videtur.

Nectamen hic adfirmo, nunquam couenire venaesectionem in hoc morbo. Miasma saepe loca nobiliora petit, pulmones verbi gratia, ibique speciem peripneumoniae producit, vbi vtrique sanguinem esse

de-

detrahendum statuo, non vero ratione morbi sed ratione peculiaris huius
 symptomatis. Ipse ego secundo epidemiae anno in Theilheim aegrotorum
 sanitati prospiciens tandem hoc morbo sum correptus, ex quo vix
 non omnes aegerrime esse me euasurum crederent, adeo in me vis mor-
 bi incubuit, vt, nisi Clarissimi Praesidis indefesso labore & admiranda
 arte fuisset conseruatus, nec hunc diem agerem, nec occasio fuisset vn-
 quam, huic ob praestitum mihi summum amicitiae officium publicas
 agendi grates, quas ad mortem vsque quauis occasione reperam. Gra-
 uissime tamen decumbenti octaua die minoris quantitatis instituebatur
 venaesectio. Sed his praetermissis tamen videtur mihi vix in vilo mor-
 bo contagioso indicari venaesectioem, quoniam contagium intime cum
 humoribus est permixtum, & quoniam cum paruam sanguinis quantita-
 tem emittas, totum contagium parum imminuis; quod siue sanguinem
 emittas, vel relinquas, vel maiores vel minores edet effectus. Conta-
 gium, ait HVXHAMVS, solidorum robur frangere & sanguinem dissol-
 uere certum est ita, vt, si nobis iniecta est suspicio, febrim a contagio
 fuisse excitatam, caute in sanguine mittendo sit agendum; licet quo-
 que symptomata satis insigniter in principio exacerbata, vt larga sangui-
 nis quantitas detrahatur, imperare videantur. Dein paulo post, Pulsus,
 inquit, saepe post secundam sanguinis detractionem imo nonnunquam
 post primam mirum in modum decrescit; ego vero hoc pluries non
 sine maxima cura & sollicitudine & quidem tum obseruaui, cum exi-
 stimarem, pulsum caeteraque satis indicare, necesse esse, vt sanguis
 mittatur. Igitur, concludit idem, tam necesse est, vt febris epidemicae
 peculiarem naturam bene adtendamus.

Mirantibus, me adeo non fuisse in hac epidemia multorum reme-
 diorum amicum, illud obpono, me pauperibus & ruricolonis fecisse
 medicinam; qui hoc responso nondum adquiescit, illud BOESLIIVM di-
 ctum

Etum sufficiat, vbi in capite de ciborum delectu siue de methodo curandi morbos sine ope remediorum ita fatur: Sunt, qui alia ratione morbos curare nesciunt, quam satiando stomachum syrups, conseruis, & mille nugiuendulis pulueribus: Tyrones mei, quam paucis remediis curantur morbi? quam plures e vita tollit remediorum farrago? Norunt id viri celebres HARRIS Londini, HOTTONVS in Belgio, LE CLERC, MANGETVS, CHENAUD apud Genuenses, SCHROECHIUS Augustae, & amicissimus clarissimusque LANZONVS. Sic est, plurimi absque eo, quod debitae humorum coctioni prospiciant, absque eo, quod naturae voci obediant, vel fatali vsu corticis, vel purgantibus indebito tempore exhibitis, vel aliis incongruis remediis curationes adornantur. Ex quo morbi oriuntur, quos vocant incurabiles, & illa morborum chronicorum ingens cohors, quos a morbis acutis male sanatis deriuat immortalis BOERHAVIUS, quibus multoties remedium praecludit impatientia aegroti, vel medici; multoties etiam propinquorum aut adstantium, quamuis diutinae & maturae arti curationique cederent, nisi haec adessent obstacula.

Circa vesicantium vsu id obseruauit, vbi in hoc morbo sopor surditasque aduenerunt meis aegrotis, epispastica & vesicatoria optato cum successu adposui, licet surditas nonnisi deuicto morbo demum tempore emendabatur. Eadem vesicatoria tussi admodum profuerunt, vbi sputa non satis commode cedebant.

C A S V S I.

Elizabetha W. annorum 34, temperamentum sanguineo proximi, antea semper sana, rite menstruata, mater septem prolium felici partu enixorum, rusticis suis laboribus sedulo incumbens decubuit iam duodecim dies, & quantum ex astantibus raris amicis poteram intelligere,

gere, communia huic morbo symptomata sua pauperie auxiliis destituta pertulit, in initio Theriacum sic dictum Egeranum, sumserat (fatale illud rusticorum asylum) & ad fugandam debilitatem vinum ab amicis propinatum quandoque gustaverat. Me aduentante haec aderant symptomata:

Soporosa iacebat: auditus grauis: oculi turbidi, paululum inflammati; denium stridor; lingua nigrescente muco onusta, nec tamen siccissima; respiratio anxiosa laboriosa; tussis ficca, vehemens; hypochondria tensa, dolentia; aluus nulla, ex quo autem tempore, non poteram fieri certior, quia eodem morbo & maritus & septem proles vno in conclauis tenebantur, sui plane inscia; situs incomtus; pulsus debilis paruus, frequentior; tremor & subsultus tendinum, calor vrens ad ad tactum; flocculorum collectio; tacitum delirium; spiritus intolerabiliter olebat. Vrinam non vidi. Erat hora pomeridiana quarta, ubi eam miseram tali statu inueni. Quod aliud nondum haberem ad manus medicamentum, clysterem ordinaui, epispastica ad plantas pedum adposui, serique lactis copiosum potum praescripsi.

Die 13. morbi. Irrequieta per noctem; surgere e lecto conata; delirium maius; aluus nulla; accedebat prioribus symptomatibus insuper meteorismus. Dedi nunc corticem peruianum cum soluentibus, & syrupum mineralem meracum. De vesperi frequentiores flatu, & ventris murmura; hypochondria & imus venter paululum molliora, denuo clyster iniiciebatur.

Die 14. de nocte aluum copiosissimam bis depofuit, ad horas matutinas somno recreanti indulgere visa: respiratio facilior: corpus transpirat liberius, remittunt symptomata praeter auditus grauitatem & tussim siccissimam: omisso syrupo minerali propinabatur oxymel simplex. De vesperi pulsus insurgens, frequens, lingua sicciior, suis maior, &

debilitas ingens, quam ipsa accusavit sui paululum conficia. Vinum anhelanti id multa aqua diluere concedebam.

Die 15. vii heri. Continuabatur cortex absque soluentibus, quod aliud erat aperta.

Die 16. de mane satis bene; spura procedunt cocta, tussis remittit. Difficulus prae debilitate excreat: permitto vini usum.

Die 17. alacrior facta me aduentantem ridens salutat, cibosque nunc primum petit, quibus liberiori gustu adsumtis de dolore ventriculi & aestu maiori querebatur. Incauta carnem iam assumerat.

Diebus sequentibus praeter debilitatem & auditum grauiorem nihil accusavit, & quam pro deplorata habui primis diebus, diaeta nunc restaurante optime emendatam breuiter sanam sum miratus.

CASVS II.

Martinus G. vir 33 annorum temperamenti robusti sanguinei per duos menses iam plurimum suae viuidae indolis deperdiderat, faciemque prae se tulerat ab hoc tempore paululum flauescens, ut saepe admonitus ab amicis, consuleret saluti, horum tamen preces respiceret. Tandem epidemia grassante ad plures aegrotos vocatus ibidem ad lectum cuiusdam nausea correptus antesignanis morbi prodromis affligitur. Suo officio maiori diligentia, quam tum res eius sanitasque desiderabat, incumbens ex via, ubi sacrum cum suis iter susceperat, rediit, ingenti debilitate correptus, calorem frigusque mutuum accusans affligitur lecto. Absens Medicus, quin aegroti statum sedulo perspiceret, ter fieri venae sectionem iubet, chirurgus pulsus explorante. Altera die decubitus delirat. Septima aduocabar ego, eumque his stipatum symptomatibus vidi.

Decubitus erat incomtus, respiratio maxime anhelosa, facies tristis, flaua, collapsa, oculi turbidi inflammati, cutis siccissima, calor
vrens,

vrrens, anima foetens, diarrhoea stupenda, pulsus celerrime vacillans, delirium tacitum iocosum, flocculorum collectio, lingua, quam aegre extraxit, tremula nigrescens; hypochondria tenasa; vesicatoria ad vtramque surram adposita, quibus ablatis cutis paululum eleuata absque aquis, sed ichore nigro foetida apparuit. Memor dicti illius LETSOMI, vbi necessitas vrget, cortex peruuianus ad uncias duas per diem propinandus, hunc quauis forma sumendum iussi. Sed licet hoc paululum emendatus videretur, tamen cum cutis aresceret, mictusque cruentus accederet, summam humorum dissolutionem & mortem sequuturam concludebam. Die decima frigidus sudor & olidus & tenax apparuit, de vesperi fato cessit.

C A S V S III.

Margaretha S. annorum 29 antea semper sana, praeterquam quod ex prima grauiditate ad mammam dextram depositione lactis facta haec abiret in suppurationem, quam porrigere imposterum natis non amplius poterat: tertia morbi die me vocauit; lactantem filiolum sinu gerens satis mihi sana videbatur, praeter debilitatem maiorem nihil accusans. Ipse ego, qui nihil morbofi poteram detegere, ne incurius vider, quodque lingua paululum onusta erat, dietam ordinaui, salesque medios praescripsi. Plurimum per diem abstinuit lecto, & quod cum marito non satis grato suauisque coniugio viueret, nec vllum symptoma graue appareret, fictum per sex dies morbum credens leuissimo medicaminum adparatu eam tractaui, nec sedulus visitaui.

Die decima cum mane adirem aegrotae aedes, eam fractam viribus, facie tristissima decumbentem obstupui; vix prae debilitate mihi poterat respondere; manus, vt pulsus explorarem, trementes porrigebat, pulsusque debilissimum citatissimumque reperiebam. Linguam inspicienti haec nigerrima visa & siccissima. Ad praegressa adtentus

virumque errorem commiserit aegrotā, rogans responsum accepi: Breui ante appetitu satis vigenti escam sumfisse; nocte praegressā continuo tenesmo fuisse vexatam; nec nisi repetitis vicibus paucas foeces flauas olidissimas deposuisse. Abdomen erat tensum, & fere vti meteorismo occupatum. Corticem largissima manu dedi, syrupumque mineralem meracissimum, remisit diarrhoea cum tenesmo, lingua ex arida nunc fit humida, transpiratio procedit liberior, & decima sexta die morbi factō calculo incipiebat reconualescere.

C A S U S IV.

Michael F. annorum 22. temperamenti sanguineo acris ante septem annos haemophthysi laborans de ingenti debilitate & capitis dolore grauatiuo cum aurium susurru prima aduentus mei die querebatur (praegressa iam erant symptomata communia caloris frigorisque mutui per aliquot dies). Magna pectoris obpressio; pulsus magis durus, quam in caeteris, frequens, appetitus deiectus, lingua paululum onusta, sicca, somnus nullus. Methodum adhibui leuiter antiphlogisticam absque venaesectioe, propinaui laxans antiphlogisticum.

Die 2da maior capitis dolor, auditus grauior: eadem cura cum pediluuuis.

Die 3tia de mane eadem: sales medios propinaui, de vesperi leue delirium, alius binis diebus nulla; ordinabatur clyster.

Die 4ta bis aluum deposuit, adeoque mitis visus fuit morbus; vt parentes haud esse filio medicamine opus rati reconualescentem eum crederent. Interim responsa ab illis sano consuetis abhorrebant: erant ferociora.

Die

Die 5ta nocte praegressa difficili parua narium haemorrhagia obuenit, stupor encephali paululum remittit.

Die 6ta eadem haemorrhagia, quam aquae vaporibus adiui; leuatur, ast remanent ferociora responsa.

Die 7ma nouum oritur frigus, quod magnus calor excepit. Ad fugandum frigus vinum adsumit (ipse parens sese rusticorum medicum falsus est). Lingua nunc magis onusta; hypochondria dolorifica, dolores per artus lancinantes, praecipue per pedes, qui admodum tremebant: pulsus ad 90 ictus fortiores. Anxius hic vnus sollicitusque de vita. Laxans antiphlogisticum propinaui. De vesperi bis aluum deposuit, sed satis duram. Praescripti largos potus feri lactis.

Die 8va somnus nullus, calor maior, delirium maius, pulsus debilior, nec aluum deposuit, nec vrinam misit, licet apprime bibisset. Lectum semoui trepidantem per cubile circumdaxi, mittit vrinam. Iniiicitur clyster, de vesperi aluus nulla. Clyster repetitur.

Die 9na nocte delirium increuit: de mane summa obpressio pectoris, anxietas, tremor, tendinum subsultus, pulsus debilis, celer, vrina flauescens biliosa, lingua firnicea, rubra. Sales medios cum pulpa tamarindorum dedi.

Die 10ma nox mitior, delirium minus, paululum sanguinis fluxit e naribus, ter deposuit aluum cum leuamine, duos ano excreuit vermes; remittit tremor & tendinum subsultus, respiratio euadit lenta, rara.

Vltterius hunc ego aegrorum non obseruaui. Correpro mihi epidemico morbo erat discedendum. Ast reconualuisse eum, & superstitem esse factus sum certior.

Conscripta iam erat haec mea epidemiae huius delineatio, quum Clariss. PRAESES Historiam morbi illius, annis 1771 & 1772, epidemice regnantis legendam mihi porrigeret, descriptam a Cel. Physico Neustadiensi Ignatio REDER. Ex qua non sine admiratione eandem morbi faciem sum intuitus. Qui vterque morbus, quantoque inter se conveniat, illis palam elucebit, qui vtramque dissertationem inter se comparare voluerint.

COROLLARIA.

I.

*M*orbum hunc epidemicum facilius debiles & iuvenes et senes ferebant, quam robusti. Vegetis & viris omnia erant pertimescenda.

II. Si alius pharmaco belle respondebat, si cutis arida mollescebat, & sputa cocta reiciebantur, omnis aderat spes.

III. Aequabilis leuans mador, qui praegressis signis bonis superueniebat, spem potius bene iudicatae sanitatis, quam solam crisen indicabat.

IV. Surditas in multis post superatum morbum continuabat; restauratis viribus solo tempore ex integro euanescebat.

V. Aqua frigidissima, in quam ferebantur aegroti, non tantum insenter propinabatur, sed summo cum leuamine. Quidam omne respuentes medicamentum hac sola sunt seruati.

VI. Subitanea respipientia cum elatione tympanitica, pulsu exili, sudoribus frigidis signum erat lethale.

VII. Haemorrhagia vberior pessimi ominis.

VIII. Diarrhoea magna cum singultu mala.

IX. Quo maior debilitas, eo maius periculum.

X. Delirium iocosum peius, quam triste & tacitum.

XI. Sed omnium pessimum delirium circa res necessarias.

XII. Hilaritas mentis, liberior transpiratio & vini generosioris potus ad laetitiam vsque sanos immunes seruat ab epidemia.

XIII. Ad miasma epidemicum eneruandum conclauia defunctorum sunt probe depuranda & perlustranda.

XIV. Tum etiam Xenodochia extra urbes transferenda.

XV. Natura morborum medicatrix, medicus naturae minister ejusdem ritus sequatur.

XVI. Qui optime naturae leges nouit, is optimus quoque medicus.

XVII. Naturae conamina in quouis morbo, huic communia & propria sibi quotidiana reddat.

XVIII.

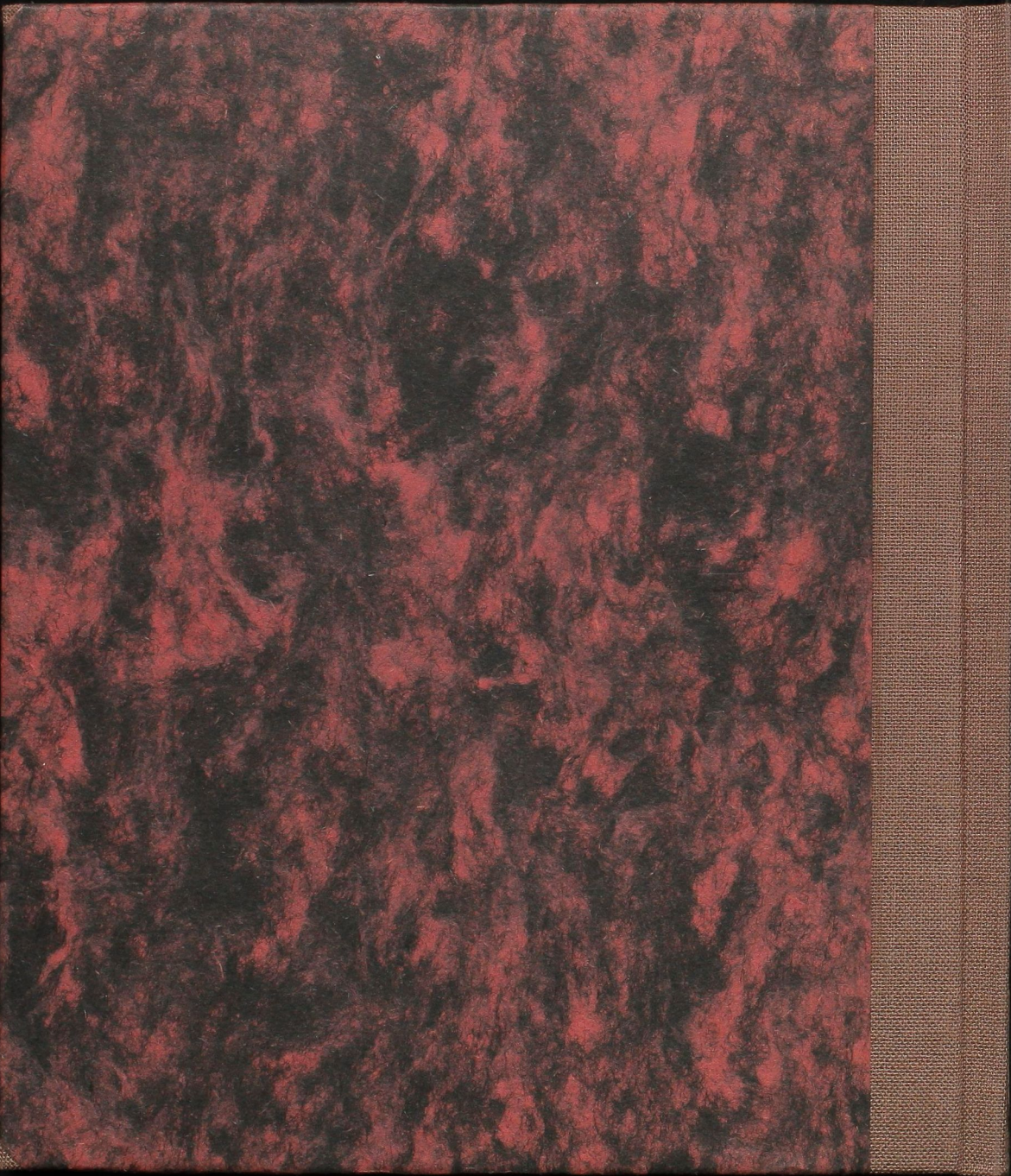

-
- XVIII. *Observator naturae non annis, sed sedulitate mensuratur.*
- XIX. *Respiratio certius signum, quam pulsus & urina.*
- XX. *Pulsus durus, frequens cum dolore locali, signum est inflammationis.*
- XXI. *Pulsus lentus, debilis cum dolore locali, signum est spasmi.*
- XXII. *Calor febrilis saepius ab aucta generis nervosi sensibilitate, quam ab alia causa oritur.*
- XXIII. *Varia, quae interdum febres comitantur, symptomata vix non totidem febrium classes & practicoꝝ dissidia intulerunt.*
- XXIV. *Catalepsis, chorea S. Viti, epilepsia, Mania & alii morbi saepe ostendunt, quantum dominium imus venter in reliquum corpus exercent.*
- XXV. *In febribus ardentibus aegros nimio inundare potu ingens peccatum.*
- XXVI. *Peripneumonia vera raro sine sputis iudicatur.*
- XXVII. *In pleuritide remedia expectorantia dantur, an recte?*
- XXVIII. *Phthisis vera pulmonalis curatu est impossibilis.*
- XXIX. *Cunctatio sana in morbis plus prodest, quam nimia operositas.*
- XXX. *Exanthemata in febribus acutis rarius crisin indicant; saepissime malam medentis methodum declavant.*
- XXXI. *Morbi pecorum Medico forensi scitu necessaria.*
- XXXII. *Animalium lue gallica laborantium carne tuto & sine noxa sanitatis frui possumus.*
- XXXIII. *Animalia hoc morbo laborantia nisi herbis recentibus sanentur, frustra tentantur reliqua remedia.*
- XXXIV. *Morbus hic maxime ex nimio in venerem pruritu cognoscitur.*
- XXXV. *Natationes & frictiones morbo inter gregem epidemice regnante summa auxilia.*
- XXXVI. *Victus in stabulis animalibus porrectus (vulgo die Stallfütterung) licet ad obtinendum stercoreamentum admodum utilis; sanitati animalium summopere nocivus.*

I. O. H. D.

PICA

(6)

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
SISTENS
HISTORIAM MORBI
VARIIS IN LOCIS CIRCA HERBIPOLIM
EPIDEMICE GRASSANTIS
PER ANNOS
MDCCLXXXV, MDCCLXXXVI, MDCCLXXXVII.

QVAM VNA CVM SVBIVNTIS
EX VNIVERSA MEDICINA
PRAESIDI
IOANNE CASPARO G
PHILOS. ET MED. DOCTORE, PATHOLOG
PROFESS. P. O.
PVBLICAE DISQVISIONI
IOSEPHVS MICHAEL
OKOVIVS, AA. LL. ET PHILOSOPH. DOCTOR

WIRCEBURGI IN AVDITOR
DIE VII. NOVEMBRIS M
ab hora octava matutina a

Typis Francisci Ernesti Nitribitt, Vniue

